donosi nam Vjesnik od 4. lipnja 2004. godine na osmoj stranici. Tvrdnja je temeljena na razlici ubranih u odnosu na planirane porezne prihode u 2003. godini. Kako se realna kretanja mogu prilično dobro pratiti to je veće odstupanje ubranih od planiranih poreznih prihoda jasan signal što može biti razlogom manjih prihoda.

Iako su porezi civilizacijski trošak ipak valja reći kada se porezna obveza individualizira svaki porezni teret je «nesnosan». Zbog toga i postoji izreka po kojoj bi porezni obveznik volio svoju državu dvostruko više kada bi mu porezna obveza bila upola manja. Isto se tako kaže da su stari porezi – dobri porezi.

Adam Smith je u svojim Bogatsvima naroda jasno uočio problem kada je napisao: ukoliko želite povečati broj krijumčara povećajte carine. Što vrijedi za porez na međunarodnu trgovinu vrijedi za poreze općenito.

Ipak postoje značajne razlike. Tzv. izravni porezi, porez na dohodak i dobit, može se u većoj mjeri držati pod kontrolom nego što je to slučaj s tzv. neizravnim porezima (porezima na potrošnju). Prvi signal za rast sive ekonomije su visoke porezne stope poreza (uključivo i doprinose) na dohodak. Kada imate zbirnu stopu poreza i doprinosa od stotinjak posto tada je sasvim jasno da će se prikrivati broj zaposlenih. Što su porezne stope više to je veći broj poduzetnika spremno na taj i takav rizik. I obratno. Nadalje, kada imate velik broj nezaposlenih tada su oni vjerni partneri poduzetnicima. Upravo je takav slučaj Hrvatske. Trošarinski porezi također dijele sudbinu izravnih poreza daleko više nego što je to slučaj s PDV-om. Naime, kriterijalna funkcija koja određuje maloprodajne cijene je upravo iznos trošarina. Nije rijetko da participacija trošarinskjih poreza sudjeluje s više od 50% u maloprodajnim cijenama.

Kako nas uči stara mudrost s porezima uvijek valja oprezno. Ovdje samo napominjem problem mrtnog tereta oporezivanja koje u ekonomskoj analizi učinaka poreza nije moguće zaobići. O tome postoji obilna literatura a i sam ponešto na tu temu napisao.

Rješenje je jasno da bi porezi bili što neutralniji (alokativna funkcija) porezni sustav mora respektirati odnose u procesu reprodukcije. Naglašavanje fiskalnog aspekta je, danas, u ekonomskoj potitici, nedopustivo. Smanjenje sive ekonomije neće doći samo po sebi. Smanjenje sive ekonomije pretpostavlja primjerenu poreznu presiju (prvi korak je u definiranju poreznog kapaciteta) poglavito izravnih poreza. U tom smislu sam na ovim stranicama pokazao da obećano smanjenje, koje je na sreću napušteno, porezne stope PDV-a s 22% na 20% neuporedivo je lošije po privrednu strukturu i razvoj od povećanja neoporezovanog dijela dohotka. Jednako je tako potrebno razmotriti «vraćanje» zaštitne kamate. Da budem sasvim jasan ako je nešto bilo dobro u porezno sustavu Hrvatske to je upravo bio instrument zaštitne kamate. O tome sam pisao i znatiželjnog čitaoca upućujem na časopis Ekonomija/Economics.

Porezni sustav mora biti u funkciji dinamiziranja privredne aktivnosti (porezna konkurentnost dobija na značenju u privlačenju stranog kapitala) što, «gle čuda», znači smanjenje poreza i doprinosa na dohodak odnosno poreza na dobit.

Upravo visina poreznog opterećenja svoju punu mjeru nalazi u sivoj ekonomiji. to valja imati u vidu. Polazimo li od tog kriterija hrvatski porezni sistem nema prolaznu ocjenu.